

การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล้อไม้ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

CONSERATION AND RESTORATION OF THE TRADITION OF THE WOODEN WHEEL BOAT MODEL AT MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระปลัดสุธรรมรัตน์ สัจจโน (พุทฺธโสภิต์)*, พระครูวิจิตรธรรมโชติ, ไพรัตน์ ฉิมหาด

Phrapalat Suthammarat Sujinno (Puttosit), Phra Kru Wirat Thammachoti, Pairat Chimhad

คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Arts, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6603204005@mcu.at.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติของประเพณีเรือพระล้อไม้ และข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล้อไม้ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มี 5 กลุ่ม ได้แก่ ช่างทำเรือพระล้อไม้ พระภิกษุ/คนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้ด้านเรือพระล้อไม้ ชาวบ้านที่มีความเชื่อด้านประเพณีลากพระ คนที่เข้าร่วมประเพณีลากพระ และผู้นำชุมชน/ผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ประวัติของประเพณีเรือพระล้อไม้ เป็นประเพณีอันทรงคุณค่าที่สะท้อนศรัทธาในพุทธศาสนาและภูมิปัญญาช่างฝีมือ สมควรสร้างความตระหนักให้เยาวชนรู้คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ควรสนับสนุนการเรียนรู้และสืบทอดทักษะการต่อเรือพระล้อไม้จากช่างฝีมือท้องถิ่น และแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล้อไม้ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาและการสืบค้น 2) ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ในหน่วยงาน 3) ด้านการส่งเสริมการเข้าร่วมในกิจกรรม 4) ด้านการสร้างสื่อที่เกี่ยวข้อง 5) ด้านการสนับสนุนการสร้างศิลปะและงานฝีมือ และ 6) ด้านการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัด ในปัจจุบันเรือพระล้อไม้กำลังเผชิญความท้าทายในการอนุรักษ์และการฟื้นฟู จึงควรส่งเสริมในการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมอนุรักษ์ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และบูรณาการประเพณีเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม ให้คนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการรักษาประเพณีนี้ไว้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์และฟื้นฟู, ประเพณีต้นแบบ, เรือพระล้อไม้, อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to study the history of the “Rua Phra Lor Mai” tradition (Wooden-Wheeled Buddha Boat Procession) and propose guidelines for conserving and restoring this cultural heritage in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. It is a qualitative research study involving five key informant groups: wooden Buddha boat artisans, monks or elders knowledgeable in the tradition, local villagers who hold beliefs related to the boat-dragging ritual, participants in the ceremony, and community leaders or experts with a total of 25 purposively selected participants. The research utilized in-depth interviews as its primary data collection tool, with data analyzed descriptively. The findings revealed that the tradition of Rua Phra Lor Mai is a valuable cultural practice that reflects the Buddhist faith and local craftsmanship. It is essential to raise awareness among younger generations about its historical and cultural significance and to promote the learning and transmission of boat-building skills from local artisans. The proposed guidelines for conservation and revitalization include six areas: 1) Education and historical research, 2) Institutional support for learning, 3) Promotion of participation in cultural activities, 4) Development of related media, 5) Support for the creation of arts and crafts, and 6) Support for temple-based events. Currently, the Rua Phra Lor Mai tradition faces challenges in preservation and revival, making it necessary to promote the formation of conservation groups or clubs as centers for knowledge exchange and experience sharing. Integrating the tradition into cultural and eco-tourism initiatives can further increase local awareness of its value and encourage sustainable preservation.

Keywords: Conservation and Restoration, Prototype Tradition, Wooden Boat, Mueang Nakhon Si Thammarat District

บทนำ

ภูมิปัญญาพื้นบ้านการชักแห่เรือพระ หรือ การชักพระ ลากพระ เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของ ภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งกระทำกัน หลังจากวันมหาปวารณาหรือวันออกพรรษา 1 วัน ซึ่งตรงกับวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 โดยพุทธศาสนิกชน พร้อมใจกันอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่วางอยู่เหนือเรือ รถ หรือล้อเลื่อน แล้วแห่แหนชักลากไปตามลำน้ำหรือตามถนนหนทางท้องถิ่นโดยยุริมน้ำหรือมีลำคลองก็มีการชักพระทางน้ำ ถ้าทางไกลลำคลองก็มีการชักพระทางบก เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้สักการบูชาและถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ซึ่งประเพณีนี้ สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นในประเทศอินเดียตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ที่นิยมเอาเทวรูปแห่แหนในโอกาสต่าง ๆ ต่อมาชาวพุทธจึงนำเอาประเพณีนี้มาปรับให้เข้ากับพุทธตำนาน ซึ่งเชื่อกันว่าเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระพุทธมารดา เมื่อครบพรรษา จึงเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์

พุทธศาสนิกชน ไปปรับเสด็จแล้วอัญเชิญพระพุทธรูปเจ้าประทับ บนบุษบกแล้วแห่แหนไปยังที่ประทับของพระพุทธรูปองค์

จากเหตุการณ์ครั้งนั้น จึงได้เกิดเป็นประเพณีชักแห่เรือพระสืบบมา หลังสมัยพุทธกาล จึงมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้น พุทธศาสนิกชนจึงนำพระพุทธรูปมาแห่แหนสมมติแทนพระพุทธรูปองค์จนกลายเป็นประเพณีสืบทอดกันมา และได้ถ่ายทอดมายังประเทศไทยโดยเฉพาะภาคใต้ได้รับประเพณีปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545) ประเพณีเรือพระลือไม้ หรือที่เรียกขานกันในท้องถิ่นว่า "ประเพณีชักพระ" ถือเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชาวภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ประเพณีนี้ถูกจัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา ตามปฏิทินจันทรคติไทย มีรากฐานมาจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่เล่าสืบทอดกันมาว่า เมื่อครั้งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จขึ้นโปรดพระพุทธรูปมาดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ครั้นเมื่อครบกำหนดการจำพรรษาจึงเสด็จลงสู่โลกมนุษย์ พุทธศาสนิกชนต่างปลื้มปิติยินดีและรอคอยการเสด็จกลับมาของพระพุทธรูปเจ้า เมื่อเสด็จลงมาถึงโลกมนุษย์พุทธศาสนิกชนได้ไปปรับเสด็จแล้วอัญเชิญพระพุทธรูปเจ้าประทับ บนบุษบกแล้วแห่แหนไปยังที่ประทับของพระพุทธรูปองค์ สมัยหลังพุทธกาล เมื่อพุทธศาสนิกชนได้ระลึกถึงเหตุการณ์วันดังกล่าว จึงได้ร่วมกันอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่ตกแต่งอย่างสวยงาม แล้วแห่แหนไปตามท้องถนนเพื่อเป็นการรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญครั้งนั้น (กลมศิลป์กร, 2546)

ลักษณะเฉพาะของการ "ลือไม้" หรือการนำเรือพระมาติดตั้งบนล้อเลื่อนที่ทำจากไม้ แล้วทำการชักลากไปบนบก ถือเป็นวิวัฒนาการที่น่าสนใจของประเพณีชักพระในบางพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอดีตที่การสัญจรทางน้ำอาจไม่สะดวกหรือไม่สามารถเข้าถึงได้ทุกชุมชน การปรับเปลี่ยนมาเป็นการเคลื่อนย้ายเรือพระด้วยล้อไม้ ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากแม่น้ำลำคลองสามารถเข้าร่วมในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์นี้ได้อย่างทั่วถึง เรือพระที่ได้รับการสร้างสรรค์อย่างวิจิตรบรรจง มักประดับประดาด้วยลวดลายไทยอันงดงาม อาทิ ลายกนก และมีการจำลองรูปพญานาค ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความสำคัญของน้ำและความอุดมสมบูรณ์ในวัฒนธรรมท้องถิ่น คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย, 2552) ประเพณีลากพระมีความสำคัญต่อคนในสังคมเป็นอย่างมาก โดยแต่ละประเพณีจะมีความแปลกแยกแตกต่างกันแต่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทั้งด้านภูมิประเทศ ที่ตั้งของชุมชน และด้านการประกอบอาชีพที่มีความไม่เหมือนกัน ในแต่ละท้องที่ ประเพณีจึงถือเป็นต้นทุนการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าความสำคัญของประเพณี เป็นแบบเปรียบประดุจเครื่องหมายบ่งบอกถึงความเป็นพวกเดียวกัน เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้คนในสังคมมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจให้รู้จักการเสียสละ การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน การปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบที่ติงาม ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในสังคม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทั้งชุมชนและประเทศชาติ นับได้ว่าประเพณีเป็นมรดกอันล้ำค่าที่คนในสังคมควรอนุรักษ์และสืบสานให้ดำรงอยู่ในสังคมไทยต่อไป (ภาพิมล สีส้ม, 2553)

จากความเป็นมาข้างต้นดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระลือไม้ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยอนุรักษ์ช่วยคิดและช่วยสืบสานประเพณีชักพระให้อยู่คู่กับชาวภาคใต้สืบไป เป็นจังหวัดหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับประเพณีท้องถิ่น อย่างประเพณีลากพระเป็นอย่างมาก โดยมีมีการสืบสานประเพณีลากพระเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง ประชาชนต่างให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับประเพณีลากพระเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติของประเพณีเรือพระล่อไม้ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล่อไม้ใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล่อไม้ใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มช่างทำเรือพระล่อไม้ 5 คน 2) กลุ่มพระภิกษุ/คนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้ด้านเรือพระล่อไม้ 5 รูป/คน 3) กลุ่มชาวบ้านที่มีความเชื่อด้านประเพณีลากพระ 5 คน 4) กลุ่มคนที่เข้าร่วมประเพณีลากพระ 5 คน และ 5) กลุ่มผู้นำชุมชน/ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 25 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อคำถามสอดคล้องกับงานวิจัยตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้วนำมาวิเคราะห์ในเชิงวิชาการ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล่อไม้ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล่อไม้ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) 5) นำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง และ 6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ กลุ่มช่างทำเรือพระล่อไม้ กลุ่มพระภิกษุ/คนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้ด้านเรือพระล่อไม้ กลุ่มชาวบ้านที่มีความเชื่อด้านประเพณีลากพระ กลุ่มคนที่เข้าร่วมประเพณีลากพระ กลุ่มผู้นำชุมชน/ผู้ทรงคุณวุฒิ 3) ได้เก็บรวบรวมคำตอบด้วยการบันทึกข้อมูลจาก

การสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว 4) ได้จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Discussion) เพื่อรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ไปรวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง ด้านเนื้อหาเพื่อความสละสลวยมากยิ่งขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำมาจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ได้สังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับเนื้อหา วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ประวัติของประเพณีชักพระในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเพณีนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสะท้อนถึงศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความร่วมมือของชุมชน และภูมิปัญญาช่างฝีมือพื้นบ้านในการสร้างสรรค์เรือพระที่ประดับประดาอย่างวิจิตรและเคลื่อนที่ได้ด้วยล้อไม้ ผลการวิจัยได้เจาะลึกถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่ประเพณีกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การลดลงของผู้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ห่างเหินจากประเพณีดั้งเดิมมากขึ้น รวมถึงการขาดแคลนช่างฝีมือผู้มีทักษะในการสร้างเรือพระ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาแต่โบราณ และมีความเสี่ยงที่จะสูญหายไป นอกจากนี้ ยังพบว่า มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดงานให้เข้ากับยุคสมัย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์และความเป็นดั้งเดิมของประเพณีได้โดยไม่ตั้งใจ งานวิจัยยังได้สำรวจความคิดเห็นของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ แต่ยังขาดแนวทางที่ชัดเจนและบูรณาการในการดำเนินงานเพื่อรักษาประเพณีนี้ไว้ให้คงอยู่ ทั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยประวัติของประเพณีชักพระในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาและการสืบค้น การศึกษาและการสืบค้นเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีเรือพระล้อไม้ 2) ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ในหน่วยงาน 3) ด้านการส่งเสริมการเข้าร่วมในกิจกรรม 4) ด้านการสร้างสื่อที่เกี่ยวข้องกับประเพณีชักพระอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช สำคัญอยู่ที่การที่ประเพณีนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากผู้คนทั้งใกล้และไกล ซึ่งเป็นโอกาสอันดีในการสร้างสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่คุณค่าและคุณค่าที่แฝงอยู่ในประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการส่งเสริมการทำบุญด้วยการเสียสละทานวัตถุหลากหลายชนิด อันเป็นแนวทางปฏิบัติที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ สื่อต่าง ๆ ยังสามารถนำเสนอและรักษาไว้ซึ่งรูปแบบ ศิลปะ และวัฒนธรรมอันดีงามของประเพณี เพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษาและสืบสานต่อไป 5) ด้านการสนับสนุนการสร้างศิลปะและงานฝีมือ และ 6) ด้านการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัด วัดมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนประเพณีชักพระ โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำคำปรึกษาและคำแนะนำในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผน การจัดสร้างเรือพระ การระดมทุน การประสานงานกับช่างและชุมชน รวมถึงการชักชวนชาวบ้านแห่และมหรสพต่าง ๆ พระสงฆ์จะชี้แนะแนวทางเพื่อให้การจัดงานบรรลุเป้าหมาย พร้อมทั้งตรวจสอบดูแลความเรียบร้อยในภาพรวม

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล้อยี่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช แนวทางที่สำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นที่การสร้างตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในมรดกของตนเอง นอกจากนี้ ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการสืบทอดภูมิปัญญาช่างฝีมือ โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หรือโรงเรียนช่างฝีมือเพื่อถ่ายทอดทักษะจากช่างผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่ รวมถึงการจัดทำเอกสารและสื่อต่าง ๆ เพื่อบันทึกองค์ความรู้เหล่านี้ไว้ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนและเผยแพร่ประเพณีให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยจัดแพคเกจท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์จริง การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ นโยบาย และการขับเคลื่อนโดยชุมชน และท้ายที่สุด การปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยโดยไม่ทิ้งแก่นแท้ของประเพณี เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ ควบคู่ไปกับการรักษาจิตวิญญาณและความหมายดั้งเดิมของประเพณีไว้ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ประเพณีเรือพระล้อยี่ยังคงดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างมั่นคง ดังนั้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีเรือพระล้อยี่มีความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี ด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและน่าเชื่อถือผ่านการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เพื่อนำไปสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ควบคู่ไปกับการสนับสนุนการเรียนรู้แบบผสมผสานและการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ขณะเดียวกัน การสร้างสรรค์สื่อที่หลากหลายจะช่วยเผยแพร่คุณค่าและคุุโลบายของประเพณีให้เป็นที่ประจักษ์ในวงกว้าง การสนับสนุนการสร้างสรรคศิลป์และงานฝีมืออันเป็นเอกลักษณ์ของเรือพระจะช่วยยกระดับคุณค่าทางสุนทรียะและสร้างความภาคภูมิใจในมรดกท้องถิ่น โดยวัดควรมีบทบาทหลักในการให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานในทุกขั้นตอน เพื่อให้ประเพณีเรือพระล้อยี่สามารถดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้อย่างมั่นคงจากรุ่นสู่รุ่น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ประวัติของประเพณีชักพระในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเพณีนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสะท้อนถึงศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความร่วมมือของชุมชน และภูมิปัญญาช่างฝีมือพื้นบ้านในการสร้างสรรค์เรือพระที่ประดับประดาอย่างวิจิตรและเคลื่อนที่ได้ด้วยล้อยี่ ผลการวิจัยได้เจาะลึกถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่ประเพณีกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การลดลงของผู้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ห่างเหินจากประเพณีดั้งเดิมมากขึ้น รวมถึงการขาดแคลนช่างฝีมือผู้มีทักษะในการสร้างเรือพระ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาแต่โบราณ และมีความเสี่ยงที่จะสูญหายไป นอกจากนี้ ยังพบว่า มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดงานให้เข้ากับยุคสมัย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์และความเป็นดั้งเดิมของประเพณีได้โดยไม่ตั้งใจ งานวิจัยยังได้สำรวจความคิดเห็นของชุมชนและผู้มีส่วน

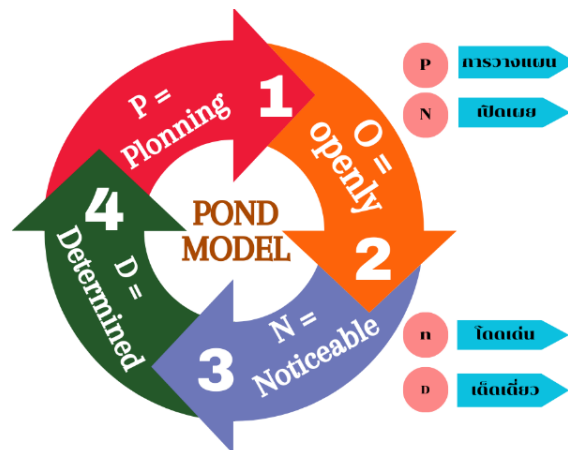
เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ แต่ยังคงขาดแนวทางที่ชัดเจนและบูรณาการในการดำเนินงานเพื่อรักษาประเพณีนี้ไว้ให้คงอยู่ ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผลประวัติความเป็นมาของประเพณีชักพระฯ ทั้ง 6 ด้าน ได้ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาและการสืบค้น การศึกษาและการสืบค้นเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีเรือพระล่อไม้ (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545) มุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้ผ่านการศึกษาและบันทึกรูปแบบ พัฒนาการ และกระบวนการของประเพณีอย่างละเอียด จากนั้นนำองค์ความรู้ไปสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น สุดท้ายคือการนำข้อมูลจากการศึกษามากำหนดแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีอย่างมีหลักการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (พระมหาสุทิตพงศ์ ชูจิตต์, 2561) เพื่อให้ประเพณีเรือพระล่อไม้สามารถดำรงอยู่และสืบสานต่อไปได้อย่างยั่งยืนจากรุ่นสู่รุ่น 2) ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ในหน่วยงาน (พยงค์ พรหมชาติ, 2549) การสนับสนุนการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีเรือพระล่อไม้ นั้น เน้นย้ำถึงความร่วมมือและการบูรณาการบทบาทของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (กรกฎา บุญวิชัย, 2567) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบผสมผสานและการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดเยาวชนและสร้างความเข้าใจในประเพณีท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมที่สร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของประเพณี และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จะนำไปสู่ความรู้สึกหวงแหนและเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดประเพณีเรือพระล่อไม้ให้คงอยู่และยั่งยืนต่อไป 3) ด้านการส่งเสริมการเข้าร่วมในกิจกรรม (กรมศิลปากร, 2526) การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมในประเพณีเรือพระ (ภาพิมล สีไหม, 2553) สาระสำคัญอยู่ที่การที่ตัวประเพณีเอง โดยธรรมชาติได้ส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชนอย่างเด่นชัด ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างเรือพระที่ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ไปจนถึงการเข้าร่วมในวันชักพระจริง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความปรองดองและความกลมเกลียวของชาวนครศรีธรรมราชที่ให้ความสำคัญกับประเพณีทางพระพุทธศาสนา และการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้เองที่เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน 4) ด้านการสร้างสื่อที่เกี่ยวข้อง การสร้างสื่อที่เกี่ยวข้องกับประเพณีชักพระอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช นั้น สาระสำคัญอยู่ที่การที่ประเพณีนี้ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากผู้คนที่ใกล้และไกล ซึ่งเป็นโอกาสอันดีในการสร้างสื่อต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่คุณค่าและกุศโลบายที่แฝงอยู่ในประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการส่งเสริมการทำบุญด้วยการเสียสละทานวัตถุหลากหลายชนิด อันเป็นแนวทางปฏิบัติที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ สื่อต่าง ๆ ยังสามารถนำเสนอและรักษาไว้ซึ่งรูปแบบ ศิลปะ และวัฒนธรรมอันดีงามของประเพณี เพื่อให้ลูกหลานได้ศึกษาและสืบสานต่อไป (พระครูปริยัติธำรงคุณ และคณะ, 2567) 5) ด้านการสนับสนุนการสร้างศิลปะและงานฝีมือ (วิจิตรา อุดมเมธินัย, 2555) การสนับสนุนการสร้างศิลปะและงานฝีมือในประเพณีเรือพระของอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช นั้น สาระสำคัญอยู่ที่การที่เรือพระเป็นผลงานศิลปะและหัตถกรรมที่มีคุณค่าทางสุนทรียะอย่างเต็มเปี่ยม ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาในมิติใดก็จะปรากฏให้เห็นถึงความประณีตและความงดงามของศิลปะและงานฝีมือ ซึ่งมุมมองเชิงสร้างสรรค์นี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนให้เกิดความสุขและความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ และ 6) ด้านการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัด วัดมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนประเพณีชักพระ โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผน การจัดสร้างเรือพระ การระดมทุน การประสานงานกับช่างและชุมชน รวมถึงการชักชวนชาวบ้านและมหรสพต่าง ๆ พระสงฆ์จะชี้แนะ

แนวทางเพื่อให้การจัดงานบรรลุเป้าหมาย พร้อมทั้งตรวจสอบดูแลความเรียบร้อยในภาพรวม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2542)

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระลอไม้ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช แนวทางที่สำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นที่การสร้างตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน ปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในมรดกของตนเอง นอกจากนี้ ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการสืบทอดภูมิปัญญาช่างฝีมือ โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หรือโรงเรียนช่างฝีมือเพื่อถ่ายทอดทักษะจากช่างผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่ รวมถึงการจัดทำเอกสารและสื่อต่าง ๆ เพื่อบันทึกองค์ความรู้เหล่านี้ไว้ และท้ายที่สุดการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยโดยไม่ทิ้งแก่นแท้ของประเพณี เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ ควบคู่ไปกับการรักษาจิตวิญญาณและความหมายดั้งเดิมของประเพณีไว้ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ประเพณีเรือพระลอไม้ยังคงดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างมั่นคง สามารถอธิบายแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระลอไม้ ให้ความยั่งยืน (สุตวรณ์ มีบัว, 2567) ควบบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างเข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและน่าเชื่อถือผ่านการศึกษาและบันทึกประเพณีอย่างละเอียด เพื่อนำไปสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ควบคู่ไปกับการสนับสนุนการเรียนรู้แบบผสมผสานและการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ขณะเดียวกัน การสร้างสรรค์สื่อที่หลากหลายจะช่วยเผยแพร่คุณค่าและคุศโลบายของประเพณีให้เป็นที่ประจักษ์ในวงกว้าง การสนับสนุนการสร้างสรรค์ศิลปะและงานฝีมืออันเป็นเอกลักษณ์ของเรือพระจะช่วยยกระดับคุณค่าทางสุนทรียะและสร้างความภาคภูมิใจในมรดกท้องถิ่น โดยวัดควรมีบทบาทหลักในการให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานในทุกขั้นตอน เพื่อให้ประเพณีเรือพระลอไม้สามารถดำรงอยู่และสืบทอดต่อไปได้อย่างมั่นคงจากรุ่นสู่รุ่น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ เป็นกระบวนการของระบบและกลไกของการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระลอไม้ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ เป็นรูปแบบเดล POND MODEL สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการของระบบและกลไกของการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระลอไม้

การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล่อไม้ พระสงฆ์และวัดมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนประเพณีชักพระอย่างรอบด้าน ตั้งแต่การให้คำปรึกษาและคำแนะนำในทุกขั้นตอนของกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดสร้างเรือพระ การระดมทุน การประสานงานกับช่างฝีมือและชุมชน ไปจนถึงการชักซ้อมขบวนแห่และมหรสพต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ชี้แนะแนวทางเพื่อให้การจัดงานบรรลุเป้าหมาย และตรวจสอบดูแลความเรียบร้อยโดยรวม เพื่อให้มั่นใจว่าประเพณีอันดีงามนี้จะสามารถสืบทอดต่อไปได้อย่างยั่งยืน จึงได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา ดังนี้

POND MODEL มีส่วนสำคัญและความหมายดังต่อไปนี้

1. P = Planning   การวางแผน
2. O = Openly   อย่างเปิดเผย
3. N = Noticeable   โดดเด่น, หน้าที่สังเกต
4. D = Determined   เด็ดเดี่ยว, มุ่งมั่นตั้งใจ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ประวัติของประเพณีชักพระในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสะท้อนถึงศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความร่วมมือของชุมชน และภูมิปัญญาช่างฝีมือพื้นบ้านในการสร้างสรรค์เรือพระที่ประดับประดาอย่างวิจิตรและเคลื่อนที่ได้ด้วยล่อไม้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาแต่โบราณ และมีความเสี่ยงที่จะสูญหายไป สามารถสรุปผลการวิจัยประวัติของประเพณีชักพระฯ ใน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาและการสืบค้น 2) ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ในหน่วยงาน 3) ด้านการส่งเสริมการเข้าร่วมในกิจกรรม 4) ด้านการสร้างสื่อที่เกี่ยวข้องกับประเพณีชักพระอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช 5) ด้านการสนับสนุนการสร้างศิลปะและงานฝีมือ และ 6) ด้านการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของวัด แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต้นแบบเรือพระล่อไม้ฯ ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นที่การสร้างตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในมรดกของตนเอง และมีความจำเป็นในการสืบทอดภูมิปัญญาช่างฝีมือ โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หรือโรงเรียนช่างฝีมือเพื่อถ่ายทอดทักษะจากช่างผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่ รวมถึงการจัดทำเอกสารและสื่อต่าง ๆ เพื่อบันทึกองค์ความรู้เหล่านี้ไว้ และการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยโดยไม่ทิ้งแก่นแท้ของประเพณี ควบคู่ไปกับการรักษาจิตวิญญาณและความหมายดั้งเดิมของประเพณีไว้ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ประเพณีเรือพระล่อไม้ยังคงดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างมั่นคง และโดดเด่นในสังคม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรเร่งจัดทำเอกสารที่มาและความสำคัญของประเพณีนี้ ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมที่มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรม ให้คงอยู่และเป็นที่ประจักษ์ในสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งจัดทำเอกสารที่มาและความสำคัญของประเพณีนี้ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมในการสืบสานวัฒนธรรม เช่น การจัดเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปะในท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมที่สะท้อนการอนุรักษ์ศิลปะ นอกจากนี้ 2) ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียน

ในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังความเข้าใจและความเอาใจใส่ในประเพณี รวมถึงการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สืบสานประเพณี ชักพระและอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามนี้ให้คงอยู่คู่สังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรกฏา บุญวิชัย. (2567). อัตลักษณ์ “ความเป็นตรัง” ที่นำเสนอผ่านเรือพระในงานประเพณีลากพระ จังหวัดตรัง. วารสารมนุษยศาสตร์สาร, 25(1), 252-267.
- กรมศิลปากร. (2526). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 14 (ฉบับเฉลิมพระเกียรติ). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พยงค์ พรหมชาติ. (2549). “ทัศนศิลป์และความเชื่อที่ปรากฏในเรือพระ เมืองนครศรีธรรมราช”. วารสารศิลปศาสตร์, 27(3), 31-34.
- พระครูปริยัติดำรงคุณ และคณะ. (2567). “การส่งเสริมวัดกรรมการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาในการทำเรือพนมพระบนฐานข้อมูลดิจิทัลออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8(1), 1-15.
- พระมหาฐิติพงศ์ ชูจิตต์. (2561). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการมีส่วนร่วมในการสงวนรักษา ประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาพิมล สี่ไหม. (2553). การส่งเสริมประเพณีชักพระ ของเทศบาลตำบลวัดประดู่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจิตรา อุดมมุณี. (2555). “กระบวนการมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาขบวนแห่เรือพระชุมชนบ้านเขาแก้ว จังหวัดสงขลา”. วารสารศิลปศาสตร์, 4(2), 51-53.
- สุดาวรรณ มีบัว. (2567). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำวัดพัทธเสมา ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี, 5(2), 95-98.
- อุดม เขยทิว. (2545). ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.